

İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Avrupa Birliği Uygulamaları ve Türkiye'ye Yansımaları

DOI: 10.26466/opus.376554

*

Orhan Koçak* - Nazlıhan Koray**

*Doç. Dr., İstanbul Üni., Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü İstanbul/Türkiye

E-Posta: orkoc@hotmail.com

ORCID: [0000-0002-0281-8805](https://orcid.org/0000-0002-0281-8805)

**Uzman., Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova/ Türkiye

E-Posta: nazlikey@hotmail.com

ORCID: [0000-0001-9726-9919](https://orcid.org/0000-0001-9726-9919)

Öz

İş sağlığı ve güvenliği hem Uluslararası Çalışma Örgütü'nün hem de Avrupa Birliği'nin önem verdiği bir konudur. Öyle ki, ILO çıkarttığı sözleşme ve tavsiye kararlarında müstakil olarak iş sağlığı ve güvenliğine vurgu yapmıştır. Ayrıca güvenli ve düzgün iş anlamında kullanılan "decent work" konsepti ile ILO son yıllarda iş sağlığı ve güvenliği olgusunu çok daha geniş bir alana yaymaya çalışmaktadır. AB ise çalışma hayatında ILO sözleşme ve tavsiye kararlarını hem kendisi hem de aday ülkeler referans aldığı için iş sağlığı ve güvenliği hususunda geniş bir standartlaşma sağlamaktadır.

Adaylık sürecinde önemli bir aşamaya gelen Avrupa Birliği'nin talepleri doğrultusunda Türkiye'de benzer süreçlerden geçmektedir. Türkiye'de ilk defa çıkarılan 6331 sayılı iş sağlığı ve güvenliği yasasına rağmen iş kazaları, özellikle tehlikeli sektörlerde artış göstermektedir. Yapılacak bu çalışma ile Avrupa Birliği sürecinde olan Türkiye'nin iş sağlığı ve güvenliği konusunda hem yasal hem de uygulamaya yönelik sorunları nasıl aşabileceği ve Avrupa Birliği mevzuat ve uygulamaları açısından eksiklerinin neler olduğuna dair tespitler yapılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: AB Üyelik Süreci, İş Sağlığı ve Güvenliği, İş Kazaları

The Implementations of Health and Safety at Work in The European Union and Their Influences in Turkey

*

Abstract

Health and safety at work is a subject which the European Union and International Labor Organization give the importance. Therefore, International Labor Organization especially focused on health and safety at work with its recommendations and conventions produced by the Organization. In addition, ILO is trying to spread the subject of health and safety at work issue by the "decent work" concept in the meaning of proper and safe work. The European Union adopts the conventions and recommendations produced by ILO to provide standardization on health and safety at work not only for the Union but also member countries. Turkey which has come to an important phase for the Union membership is passing from the same process with the demands of the European Union. Despite the new law no. 6331 related to Health and Safety at Work, which was enacted in 2012, there are still occupational accidents and health problems in sectors. With this working, health and safety at work issue in Turkey, which is in the process for the European Union membership, will be evaluated regarding related law, decrees and implementations. Also, the current related regulations and implementations will be examined according to the European Union rules.

Keywords: EU Membership Process, Health and Safety at Work, Occupational Accidents

Giriş

Türkiye için iş sağlığı ve güvenliği (İSG) konusu, ne yazık ki ancak son yıllarda önemsenmeye başlanmıştır. Her ne kadar Cumhuriyet'in ilk yıllarından beri, dolaylı olarak İSG'ye yönelik bazı düzenlemeler yapılmışsa da konunun ayrı bir sorun alanı olarak görülmesi ancak son zamanlarda mümkün olmuştur. Avrupa Birliği (AB) için ise durum farklıdır. AB içerisinde, İSG her zaman bir sosyal politika sorunu olarak görülmüş ve yılların getirdiği tecrübe ile bu alanda alınabilecek önlemlere dair köklü ve sistematik bir yaklaşım geliştirilebilmiştir. Bu nedenle Türkiye'de İSG'ye yönelik ciddi önlemlerin alınmasının AB ile üyelik müzakerelerine başlamamızla paralel ilerlemesi şaşırtıcı değildir.

Türkiye'nin AB ile müzakerelerindeki birçok konuda olduğu gibi, İSG alanında da önemli reformların yapılması ancak 1999 Helsinki Zirvesi'nden sonra başlamıştır. Özellikle 2000 yılından sonra bu alanda yapılan düzenlemelerin AB müktesebatına uyum çabaları içerisinde yapıldığını söylemek mümkündür. Türkiye'de AB üyesi olmak isteyen her ülke gibi, kendi mevzuatını AB mevzuatı ile uyumlaştırmak zorundadır. Bu bağlamda AB'nin Türk mevzuatı üzerindeki etkisi tartışma götürmemektedir.

Türkiye'nin İSG alanında yaşadığı değişimi görebilmek için AB mevzuatının göz önünde bulundurulması gerekmektedir. O nedenle bu çalışmada öncelikle Avrupa Birliği İSG mevzuatının tarihi gelişimi ve şu anki durumu incelenmiştir. Ardından bugünkü durumu daha iyi kavrayabilmek için Türk çalışma hayatında İSG'ye yönelik düzenlemeler tarihsel süreci içerisinde değerlendirilmiştir. Son olarak da Helsinki Zirvesi sonrası Türk İSG mevzuatında meydana gelen değişiklikler ve bu reform hareketi üzerindeki AB'nin etkisi çalışılmıştır.

1. TÜRKİYE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ MEVZUATINDA AVRUPA BİRLİĞİ'NİN ETKİLERİ

Türkiye çok partili sisteme geçtikten ve Batı Bloğu'na eklemlendikten sonra ekonomiden sosyal alana kadar birçok yasal ve kurumsal düzenlemeler gerçekleşmiştir. Özellikle çalışma hayatında gerçekleşen düzenlemeler önemli bir milat olmuştur. Ayrıca, Türkiye'nin Avrupa Birliği

süreci sayesinde her alanda değişim ve dönüşümlerin etkisi yoğun bir şekilde gerçekleşirken, iş sağlığı ve güvenliği alanı da bu durumdan olumlu bir şekilde nasibini almıştır. Özellikle ILO'nun, Avrupa Birliği'nin ve uluslararası sendikal örgütlerin bu konudaki baskılarının da genelde çalışma hayatında yapılan düzenlemelerde ve özelde 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun hayata geçmesinde etkisi söz konusudur (Kılıç, Bülbül, 2013, 10).

1.1. Avrupa Birliği'nde İş Sağlığı Ve Güvenliğinin Gelişimi

Avrupa Birliği iş sağlığı ve güvenliği politikasının hukuki boyutunu insan hakları ve sosyo-ekonomik ve kültürel haklar oluşturur. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (1948), UÇÖ (1919) ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmeleri ve Birliğin diğer kuruluş anlaşmaları Avrupa Birliği'nin İSG konusunda anlayışını oluşturan belgelerdir. İlaveten 19. ve 20. yüzyıllardaki işçi eylemleri de AB'de İSG'ye yön veren ilkelerin oluşmasında belirleyici olmuşlardır (Ataman, 2005, 15). AB'de İSG temellerinin öneli bir kısmı Avrupa Kömür Çelik Topluluğu ile atılmıştır. Bu topluluğun amaçlarından birisi de madenlerde meydana gelen iş kazalarını azaltmak olmuştur. Ancak, zaman ilerledikçe diğer endüstri alanları için de tedbirler ortaya konulmuştur. Daha sonra ise Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nun (AAET) nükleer santrallere yönelik önlemleri ile İSG düzenlemeleri devam etmiştir (Çakır, 2004, 66-67). Topluluğun bugün İSG'ye yönelik sistematik ve istikrarlı duruşunun altındaki etken, 1957'den beri bu konuya oldukça önem veriliyor olması gösterilebilir.

1957 yılında bugünkü AB'nin temellerini atan Roma Antlaşması, çalışma koşullarının iyileştirmesine vurgu yapmıştır ve üye ülkeler arasında iş kazaları ve meslek hastalıklarına karşı işbirliği yapılmasını önermiştir; ancak AB'yi bu konuda ortak politika oluşturma konusunda yetkilendirmemiştir (Kalyoncu, 2007, 12-13). Bu dönemde, AB açısından ekonomik kalkınma, sosyal politikanın önünde gelmiştir (Karluk, 1996, 1).

1972 yılına kadar olan süre içerisinde genelde sosyal politika özelde İSG konularında pek fazla düzenleme gerçekleşmemiştir. Avrupa

Ekonomik Topluluğu Antlaşması'nın (Roma Antlaşması) sosyal politikaya ilişkin maddelerde Topluluğa düzenleme yetkisini tanımamış olmasının ve sosyal politikanın üye devletlerin iç işlerinden görülmesinin etkisi de vardır (Ekonomi, 1997, 42). Avrupa Komisyonu'nda çalışma yaşamında bulunanların sürece dahil edilmesinin istenildiği Sosyal Eylem Planı 1972 yılında yapılmıştır. Planda, istihdam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve işyerlerinde istihdam edilenlerin dahil edildiği sosyo-ekonomik planların üretilmesinde yönetimin katılımının sağlanması hedeflenmiştir. Bu amaçla hukuki bir çalışma yapılmasına dair süreç 1970'lerde başlamıştır (Aydın, 2014, 20).

1970'li yılların ikinci yarısından itibaren Avrupa'da İSG' ye yönelik planlı yaklaşım ağırlık kazanmaya başlamıştır. 1978 yılında Avrupa Konseyi ilk olarak "İşyerindeki Sağlık ve Güvenliğe İlişkin Eylem Programı (1978-1982)"nı çıkarmıştır. Bu program; işe ilişkin kaza ve hastalıkları önleme, işçileri tehlikeli maddelere karşı koruma, makinelerin tehlikeli ve zararlı etkilerine karşı önlem alma ve işyerindeki İSG yaklaşımlarını iyileştirmeyi amaçlamaktadır. Bu eylem programının uygulanmaya başlanmasının ardından İSG' ye yönelik bir çerçeve direktif ve onu destekleyecek dört adet direktif hazırlanmıştır (Baloğlu, 2013, 26-27). İkinci Eylem Programı; AET'ye üye devletler ve arasındaki işbirliğini geliştirmek amacıyla çeşitli öneriler sunmuştur. Ancak teknik zorluklar ve özellikle o dönemde oybirliği ilkesinin geçerli olması sebebiyle kabul ettirmede zorluklar yaşanmıştır (Kalyoncu, 2007, 15). 1987 yılında eğitime dayalı politikalara, işçi ve işveren arasındaki diyalogun güçlendirilmesine ve KOBİ'lere yönelik özel önlemler alınmasına odaklanmış olan Üçüncü Eylem Programı başlatılmıştır. Ardından 1992 yılı Avrupa İSG yılı olarak belirlenmiştir (Baloğlu, 2013, 28). İSG' ye yönelik planlı yaklaşımı sayesinde Avrupa Birliği, İSG konusunda hem daha başarılı olmuş hem de karşılaştıkları eksikleri en iyi şekilde analiz edebilmiştir.

AB için İSG alanındaki en önemli adım 1987 yılında yürürlüğe konulan Avrupa Tek Senedi'dir. Avrupa'nın ekonomik birliğini sağlamaya yönelik en önemli adım olan bu senetle birlikte sosyal dampingin engellenme düşüncesi önem kazanmıştır. Bu senet ile birlikte sosyal politikaya ilişkin konularda, dolayısıyla İSG alanında, Konsey'e ağırlıklı oy çokluğu prensibine uygun biçimde mevzuat çıkarma yetkisi verilmiştir.

Böylece Konsey, İSG alanında Birlik çapında asgari standartları belirleyebilme şansına kavuşmuştur (Baloğlu, 2013, 27). Ayrıca, bu senet ile birlikte Birlik genelinde karar almanın önündeki en önemli engellerden biri olan oybirliği ilkesi aşılabilmektedir.

1961 yılında Avrupa Konseyi üyeleri tarafından onaylanan “Avrupa Sosyal Şartı” ile İSG alanında Birlik düzeyinde temel kurallar belirlenmiştir ve güvenli çalışmanın bir hak olduğu belirtilmiştir. Türkiye de aynı yıl sözleşmeyi onaylamıştır (Erdoğan, 2008, 123). Şart 1996 yılında tekrar gözden geçirilmiştir. Gözden geçirme sonrasında üye ülkeler, İSG ve çalışma ortamı hakkında tutarlı ulusal politikalar oluşturmaya, güvenlik ve sağlık alanlarında yönetmelikler hazırlamaya, uygulamaları denetlemeye ve İSG hizmetlerini geliştirmeye karar vermişlerdir (Oğuz, 1990, 37; AB, 1996). Türkiye Sosyal Şartı 2007 yılında onaylamıştır (Resmi Gazete, 2007). Türkiye'nin bu şartı AB'den 11, görüşmeler başladıktan 9 yıl sonra kabul etmiş olması konuya verdiği önem açısından düşündürücüdür.

1997 yılında Amsterdam Antlaşması ile birlikte Sosyal Politika Antlaşması üye ülkelerce kabul edilmiştir. Böylece AB üyesi ülkeler Sosyal Şart'ın kapsadığı tüm alanlardan sorumlu olmuşlardır. Bu gelişmeyle birlikte sosyal politika Birlik mevzuatının parçası haline gelirken, Parlamento'nun karar alma yetkisinin arttırılması da İSG adına olumlu bir gelişme olarak görülmektedir. AB'de İSG alanında yıllar içerisinde yaşanan tüm bu gelişmelerin ardından 1994-1999 arasında iş kazalarında %10 oranında bir düşüş yaşanmıştır ancak mevcut iş kazası sayısı AB'yi tatmin etmemiştir. Aday ülkelerin bu konuda daha da geride olacağı düşüncesi nedeniyle, İSG konusu üyelik sürecinde üzerinde en çok durulan meselelerden biri haline gelmiştir (Baloğlu, 2013, 30).

Avrupa Birliği süreçlerine dair anlaşma'nın 151. maddesinde bulunan “Birlik ve Üye Ülkeler, uyumun sağlanması için iyileşme ile birlikte istihdamın artırılması, yaşam ve çalışma durumlarının geliştirilmesini hedeflerler” ifadesi ile çalışma hayatına bütüncül bir bakışı öne çıkarmıştır. Ayrıca antlaşmanın 153. maddesine göre “Birlik, Üye Ülkelerin, çalışma şartlarına ilave olarak, sosyal politika alanlarındaki iyileşmeleri destekler ve bütünleştirir” ifadesi ile çalışma yaşamındaki gelişmeleri sosyal politikaların önemli bir unsuru olarak gördüğünü yansıtmaktadır (Aydın,

2014, 21). Aslında AB'nin İSG alanında kapsamlı bir mevzuata sahip olmasının temelinde 1989 yılında çıkarılan “İşyerinde Çalışanların Sağlık ve Güvenlik Tedbirlerini İyileştirmeye Dair Tedbirlere Yönelik Konsey Direktifi” yatmaktadır. “Çerçeve Direktif” olarak da adlandırılan bu metni desteklemek amacıyla, Avrupa Komisyonu dönemsel olarak eylem programları çıkarmaktadır (Baloğlu, 2013, 2). Çerçeve Direktif, İş sağlığı ve güvenliği konusuna dair aşağıdaki tavsiyelerde bulunmaktadır (Aydın, 2014, 21);

- Önleme politikalarının geliştirilmesi
- Risk değerlendirmesi ve var olan risklerin ortadan kaldırılması
- Süreçlerin ve risk değerlendirmelerinin kayıt altına alınması
- Çalışanlar ve onların temsilcilerinin eğitimi ve katılımlarının sağlanmasının yanında, gerek duyduklarında danışmanlık hizmetlerinin verilmesi.

AB'nin yaklaşımına göre İSG konusu sosyal politikaların bir parçası olarak görülmektedir. O nedenle, AB'nin sosyal politikalarda olduğu gibi, İSG konularının oluşturulması sırasında da sosyal diyalog etkin olarak kullanılmakta ve bu yaklaşım topluluk mevzuatının vazgeçilmez bir parçası olarak görülmektedir (Uçkan, 2005, 250).

1.2. Avrupa Birliği'nde İş Sağlığı ve Güvenliği'nin Kurumsal Yapısı

İş sağlığı ve güvenliğini sağlamak bir maliyeti gerektirmektedir. Ancak iş kazalarının ve meslek hastalıklarının ortaya çıkardığı bireysel ve toplumsal sorunların maliyeti çok daha fazla olmaktadır. Bir diğer ifadeyle önlemek, ortaya çıkacak zararları karşılamaktan daha az maliyetli olacaktır (Gerek, 2006: 22). O nedenle, Avrupa Birliği iş sağlığı ve güvenliğinde önleyici yaklaşımı benimsemiştir. İş sağlığı ve güvenliği hususu bir sosy-ekonomik bir olgu olmakla birlikte insani bir hak olarak benimsenmeye başlanması ile birçok Avrupa Birliği üyesinde, kuralların yoğun olduğu İş sağlığı ve güvenliği yaklaşımından, temel haklar boyutuna doğru yöneliş olmuştur. İş sağlığı ve güvenliğine yaklaşımda 1980'ler ile başlayan değişim süreci ile birlikte mevzuatı detaylandırmaktan ziyade “kendi kendini yönetme” modeline geçilmiştir. Kendi kendini yönetme anlayışı öne çıkarak işverenlerin İSG'nin sağlanması hususunda

etkin olmaları benimsenmiş, ancak süreci nasıl yönetecekleri hususunda gerekli bir müdahale pek fazla benimsenmemiştir (Ayдын, 2014, 20).

AB'nin temel organları olan Avrupa Konseyi, Avrupa Parlamentosu, Avrupa Komisyonu, Adalet Divanı ve Sayıştay elbette her konu da olduğu gibi İSG konusunda da temel konumdadırlar. Ancak Birlik içerisinde İSG alanında özel olarak görevlendirilmiş olan kurum Avrupa İSG Ajansı'dır. Bu ajansa ayrıca Avrupa Kimyasallar Ajansı yardımcı olmaktadır. İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili Avrupa Birliği'nde dikkat çeken bir çalışma olan Avrupa Çalışma Koşulları Araştırması, (EWCS) Eurofound liderliğinde yapılmıştır. EUROSTAT ise kurumlara ülkeler ve bölgeler arasında karşılaştırma yapılabilecek istatistikleri çıkarmaktadır (Ayдын, 2014, 26; Baloğlu, 2013, 31).

AB'nin temel politikalarını belirleyen Avrupa Konseyi'nin dokuz temel maddesinden birisi, içerisinde İSG'nin de yer aldığı sosyal politika ve istihdamdır (Piyal, 2009, 99). Ancak diğer Birlik organlarının yetkileri genişlediğinden dolayı Konsey'in yetkileri giderek daralmaktadır. Avrupa Parlamentosu ise AB'nin topluluk genelinde geçerli olan kurallarının belirlendiği kurumdur (Baloğlu, 2013, 31-32). Topluluğun belirlediği politikalara uyulup uyulmadığının yasal denetimi ise Adalet Divanı tarafından denetlenmektedir (Günüğur, 2007, 163). Avrupa Komisyonu ise Konsey tarafından onaylanan politikaların yürütülmesi, uygulanması ve geliştirilmesinden sorumludur. Topluluk mevzuatına uygun hareket etmeyen üyeler hakkında Komisyon, Adalet Divanı nezdinde soruşturma başlatmakla yükümlüdür (Özarıslan, 2005, 238-240).

Avrupa İSG Ajansı; işyerinde güvenliğin sağlanması, sağlık önlemlerinin alınması ve koruyucu sağlık hizmetlerinin verilmesi konularında teknik, bilimsel ve ekonomik bilgi toplama ve topladığı verileri Birlik içerisinde ilgili organlara ve taraflara ulaştırma faaliyetlerini yürütmektedir (EU-OSHA, 1997, 7). 1997 yılında İSG alanında ortak bir bilgi ağı oluşturulması başarılıdır (EU-OSHA, 1998, 6). 1998 yılında Ajansın yapısı tekrar gözden geçirilerek belirli faaliyetlere yönelmiş özel ağ grupları kurulmasına ve bu gruplara sosyal taraflar ve Komisyon'dan gözlemciler alınmasına karar verilmiştir (EU-OSHA, 1999, 7). Avrupa

Kimyasallar Ajansı ise kimyasal maddelere ilişkin yasal düzenlemelerde etkin olarak İSG politikalarına katkı sağlamaktadır (ECHA, 2013).

AB içerisinde pek çok alanda olduğu gibi İSG alanında da “bilgi ağları” kullanılmaktadır ve bu şekilde İSG alanındaki tecrübeler kolaylıkla paylaşılabilir. Avrupa İSG Eğitim Öğretim Bilgi Ağı (ENETOSH) ile İSG'ye yönelik eğitim ve uzmanlık faaliyetlerine dair deneyim paylaşımı sağlanmaktadır. Bu ağın içerisinde AB ülkelerinin yanı sıra ABD, Rusya, Güney Kore ve Türkiye'de bulunmaktadır (Baloğlu, 2013, 34). Avrupa Profesyonel İSG Organizasyonları Ağı (ENSHPO) ise Avrupa'daki İSG alanında faaliyet yürüten örgütleri bir araya getirmektedir. Ağa üye olan kurumlar yılda bir kez bir araya gelmektedir. Avrupa İSG Ağı, İSG alanında standart belirleme, test etme ve sertifikalandırma alanında çalışan uzmanları bir araya getirmektedir (EUROSHNET, 2016).

EUROSTAT, geçmişte çok eskiye dayanan bir kurumdur ve 1953 yılında AKÇT tarafından kurulmuştur. Ofisin görevi AB'ye karşılaştırılabilir bilgi sağlamaktır. Ülkelerin kendi yayınladıkları istatistikler Ofis tarafından önemseniyor olsa da Birlik düzeyinde bir politika belirleneceği zaman yalnızca kendi verilerini kullanmaktadır (Baloğlu, 2013, 35). Elbette AB içerisindeki mevzuattan bahsederken uluslararası kuruluşların etkilerinden de söz etmek gerekir. Tüm AB üyeleri aynı zamanda Uluslararası Çalışma Örgütü ve Dünya Sağlık Örgütü üyesidir. Bu nedenle Birlik genelinde yapılacak hiçbir düzenleme bu örgütlerin sözleşmeleriyle çatışma içerisinde olmamalıdır.

Avrupa'nın tarihinde sosyal politikalar oluşum ve yönetiminin yeri ve başarısı dikkat çekmektedir. Bunu sağlayan en önemli etken olarak ise tüm sosyal tarafların bir araya gelebildiği sosyal diyalog mekanizmasının sağlıklı işleyişi gösterilmektedir (Uçkan, 2005, 250). İSG alanında sosyal diyalog ise öncelikle bu alanda uzmanlaşmış komiteler yoluyla sağlanmaktadır. İSG Danışma Komitesi, Görev Sırasında Maruz Kalınan Kimyasallara Yönelik Sınır Değerlerle İlgili Bilimsel Komite ve Kıdemli İş Müfettişleri Komitesi İSG alanında faaliyet yürütmektedir (Baloğlu, 2013, 39-40). Ayrıca; Avrupa Sendikalar Konfederasyonu, Avrupa İşverenler Konfederasyonu ve Avrupa Kamu Teşebbüsleri Merkezi AB'nin yasama sürecine katılabilmektedirler (Uçkan, 2005, 251-256).

İSG'nin üye olan ülkelerde üst seviyede sağlanmış olması Avrupa Birliği'nin önem verdiği bir yaklaşımdır. Ayrıca insan sağlığı ve hayatının en önemli değer olarak görülmesinin yanında, ülkeler arasındaki farklı standartların da rekabette haksızlığa yol açmasından çekinilmektedir. Standartların düşüklüğü maliyetleri de düşüreceğinden, haksız bir şekilde yatırımın o ülkeye çekilmesine yol açacaktır. Böylece ortaya adaletsiz bir durum çıkarken, çalışanların ve dolayısıyla toplumun diğer bireylerinin de düşük standartlardan dolayı meydana gelen iş sağlığı ve güvenliği sorunlarından etkileneceği açıktır (Yılmaz, 2009, 64).

1.3. Avrupa Birliği'nde İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatı

AB'de iş sağlığı ve güvenliğine yönelik politikaların uygulanmasını temin etmek amacıyla devletlerin çalışmalarını yönlendirmek ve amaç ve hedeflerin daha çok anlaşılmasını sağlamak için İSG Stratejileri yayımlanmaktadır, Bu stratejiler 2002 ile başlamış ve 2020 yılına kadar hazırlanmıştır (Aydın, 2014, 22). AB politikaları, Topluluğu kuran birincil mevzuat ile tüzük, direktif, karar, tavsiye ve görüşlerden oluşan ikincil mevzuat tarafından şekillendirilmektedir. Bunların dışında Avrupa Komisyonu dönemsel olarak yayınladığı eylem programları ile mevzuata destek olmaktadır (Baloğlu, 2013, 43).

AB içerisinde İSG alanındaki düzenlemeler doğrudan uygulanabilen ve bağlayıcılığı olan tüzüklerden ziyade, üye devletlerin yerine getirmekle yükümlü olduğu direktifler şeklinde yapılmıştır (Nicholsan, 2002, 81). *“İşte Çalışanların Sağlık ve Güvenlik Tedbirlerini İyileştirmeye Yönelik Tedbirler Alınmasına İlişkin 98/391 sayılı Konsey Direktifi”* İSG alanındaki temel düzenleyici metindir. Bu direktif, kendisine dayanılarak çıkartılan 19 ayrı direktifle desteklenmektedir. O nedenle bu direktif *“Çerçeve Direktif”* olarak kabul edilmektedir. Çerçeve direktifte, işverenler her konuda çalışanlardan sorumlu sayılmış, işverenin sorumluluğu oldukça geniş tutulmuştur. İşverenler mesleki tehlikelerden korunma ve önleme faaliyetlerini yürütecek, yeterli bilgi ve donanıma sahip çalışanlar görevlendirmekle yükümlüdürler. İlgili önlemlerin alınması ve İSG konusunda çalışmanın yapılması için dışarıdan hizmet almanın da önü açılmıştır. İşçilere ciddi bir tehlike karşısında işi bırakma hakkı tanınmıştır. Her alanda risk değerlendirmesi yapılması üzerinde önemle durulmuştur. İşveren çalışanlara yaptıkları

işle ilgili belirli aralıklarla eğitim verme yükümlülüğünde tutulmuştur. Ayrıca işyerinde İSG ile ilgili politikaları oluştururken sürece çalışanların da dahil edilmesi zorunlu olmuştur (EU-OSHA, 1989). İşverenin yükümlülükleri karşısında işçiler de aldıkları eğitim ve işverenin talimatları uyarınca kendi sağlık ve güvenliklerinden sorumlulardır (Hollmen, 2009, 19-22).

Özellikle tarım, balıkçılık, inşaat, taşımacılık sektöründeki bağımsız çalışanlar yüksek risk altında olmalarına rağmen, Çerçeve Direktif'in kapsamının dışında bırakılmışlardır. Bu nedenle Konsey bağımsız çalışanlara yönelik İSG faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik öneri sunmuştur. Bağımsız çalışanlara yönelik duruma uygun önlemler alınması, sağlık ve güvenlik alanında eğitim sağlanması ve belirli aralıklarla sağlık kontrolünden geçirilmeleri önerilmiştir (EU-OSHA, 2003).

19 Eylül 2003 tarihinde; meslek hastalıklarında Avrupa çapında karşılaştırılabilir bilgi elde etmek, meslek hastalıklarını önleyici bir sistem kurmak ve meslek hastalıklarına maruz kalan işçilere destek sağlamak amacıyla "*Avrupa Meslek Hastalıkları Listesiyle İlgili Tavsiye Kararı*" çıkarılmıştır. Bu amaçla iki adet liste oluşturulmuştur. İlk listede doğrudan meslekle ilişkili kabul edilen ve tazminat doğuracak olan mesleki hastalıklara yol açan etkenler, ikinci listede ise meslekle ilgili olduğuna dair şüphe duyulan ve bildirim tabi olması öngörülen etkenler yer almaktadır (EU-OSHA, 2003-A).

AB içerisinde her konuda olduğu gibi İSG alanında da politika oluştururken, Avrupa Komisyonu tarafından mevzuata dayalı strateji eylem programları geliştirilmektedir. Ayrıca yine Komisyon tarafından belli bir konunun AB genelinde tartışılmasını önerdiği bir niyet göstergesi olan "*Yeşil Kitap*" ve Birliğin faaliyetlerini yönlendirmek için kullandığı bağlayıcı "*Beyaz Kitap*" da İSG politikaları için önemli bir yer tutmaktadır (Desmond, 2000, 251 ve 440). Avrupa Komisyonu 1993 yılında sosyal politika alanında Yeşil Kitap yayınlamıştır. Bu kitapta üye ülkelerden İSG mevzuatının uygulanması konusunda daha istekli olmaları ve bu alandaki bilgi birikimi ve eğitim düzeyinin artırılması gerektiği dile getirilmiştir. İlave olarak, İSG alanında yaşanacak gelişmelerin iş tatmini ve verimlilik üzerinde olumlu etkileri olacağı öngörülmüştür (EU Communities, 1993, 65).

Yeşil Kitap'tan sonra yayınlanan “İşte Güvenlik, Hijyen ve Sağlığın Korunması Alanındaki Topluluk Eylemlerinin Genel Çerçevesi (1994-2000)” isimli öneri programı; 1995 yılında yayımlanan “İşte Güvenlik, Hijyen ve Sağlık Hakkında Topluluk Stratejisi (1996-2000)” eylem programına esin kaynağı olmuştur (Piyal, 2009, 63-65). Bu eylem programında İSG' nin geliştirilmesi için mevzuat dışı önlemler, yasal olarak düzenlenmesi gereken yeni konular ve İSG' nin diğer topluluk politikaları içerisindeki yeri konularına değinilmiştir (EU COMMUNITIES, 1995). AB bu dönemde, çıkarılan direktiflerin ulusal mevzuata aktarılma oranının %74 seviyesinden %95'e çıktığını dile getirmiştir (Piyal, 2009, 69). Ancak sosyal taraflar, Komisyon'a direktiflerin ulusal mevzuata aktarılmasına yeterince önem vermediği ve bu yüzden sonuçları abarttığına dair eleştiriler getirmiştir (ETUC, 2001, 18).

2002 yılında Avrupa genelinde iş kalitesinin artırılması amacıyla “İşte ve Toplumda Değişime Uyum Kapsamında Yeni İş Sağlığı ve Güvenliği Stratejisi (2002-2006)” yayımlanmıştır. Bu bağlamda şeffaflık, bilgi ve tecrübe paylaşımı ve İSG alanındaki tüm aktörlerin sürece dahil edilmesi kararlaştırılmıştır. Komisyona göre çalışma hayatında meydana gelen değişiklikler nedeniyle; özellikle hizmet sektöründe psikolojik sağlık sorunları artmıştır (EU Communities, 2002). Bu stratejinin uygulanması sonucunda bu dönemde üye ülkelerin İSG konusundaki duyarlılığı artmış ve iş kazası oranları önemli seviyede düşmüştür (Baloğlu, 2013, 61). Yine de sosyal aktörler tarafından, programdaki ifadelerin genel kaldığı ve uygulamaya yönelik tavsiyelere pek yer verilmemiş olması sebebiyle eleştirilmiştir (Vogel ve Paoli, 2006, 8). Avrupa Komisyonu 2007 yılında “İşte Kalite ve Verimliliğin Geliştirilmesi: Topluluğun 2007-2012 İSG Stratejisi”ni yayımlamıştır (EU Communities, 2007). Avrupa Birliğinde iş sağlığı ve güvenliği konusunda kabul edilebilecek yasal düzenlemeler kısaca şunlardır (Erginbaş, 2010, 39-47);

- Çerçeve direktif (çalışanların iş sağlığı ve güvenliği konusunda desteklenmesini hedefleyen konsey direktifi)
- İş sağlığı ve güvenliğinin korunması için çalışma saati ve koşullarının planlanmasıyla ilgili konsey direktifi
- İstihdam ve dayanışma için toplumsal program 2007-2013 (PROGRESS) ile ilgili konsey direktifi

- İş sağlığı ve güvenliğine ilişkin yeni topluluk stratejisiyle ilgili yasa (2002-2006)
- Avrupa İş Sağlığı ve Güvenliği Ajansı'yla (OSHA) ilgili yasa
- Avrupa yaşam ve çalışma koşullarını geliştirme vakfı (EURO-FOUND) ile ilgili yasa
- İş sağlığı ve güvenliği danışma kurulu yasası
- Avrupa meslek hastalıkları programı yasası

AB'nin İSG' ye dayanak oluşturan direktifleri hakkında yapılan bir araştırmanın sonucuna göre; direktiflerin ulusal düzeyde İSG' nin gelişimine önemli katkıları olduğu ancak yüksek riski bulunan sektörler ve iş kazasına yatkın demografik gruplara yönelik özel önlemler konusunda büyük eksiklikleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Baloğlu, 2013, 62). Sosyal taraflar, Strateji'de durum analizi yapılmadığı, sorunların kaynağına inilmediği ve öncelikli faaliyetlerin belirtilmediğini dile getirmişlerdir (Vogel, 2007a, 15). Ayrıca, Avrupa İşçi Federasyonu bu stratejiyi bugüne kadar yapılmış, içerik bakımından en zayıf strateji olmakla da eleştirmiştir (Vogel, 2007b).

2. TÜRK İSG MEVZUATI

Türkiye İSG alanındaki çalışmalarında elle tutulur bir başarı sağlayamamış ve yapılanlar çoğunlukla ikincil mevzuat çıkarmakla sınırlı kalmıştır. Bu başarısızlığın temelinde; İSG alanında konuya özel son yıllara kadar bir kanunun çıkarılmaması, faaliyet yürüten pek çok kuruluşun uyum sıkıntısı, toplanan istatistik verilerde eksiklik ve konuya bütüncül ve bilimsel bir biçimde yaklaşılmamış olması sayılabilir (ÇSGB, 2006, 9). Bayılmış ve Taş'ın birlikte yapmış oldukları bir çalışmada, iş sağlığı konusunda en çok duyarlı ve bilgili olması gereken sağlık çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği hakkında bilgi düzeylerinin zayıf olduğu ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile ilgili de gerektiği kadar bilgili olmadıkları tespit edilmiştir. İlave olarak aynı sağlık çalışanlarının çoğunluğunun iş kazası ve meslek hastalıklarına maruz kaldıkları da görülmüştür (Bayılmış ve Taş, 2015, 92).

Osmanlı döneminde iş sağlığı ve güvenliği konusunda daha çok maden üretimi yapılan maden ocaklarına has çıkarılan Dilaverpaşa Nizam-

namesi ve Maden Ocaklarında Çalışanların Çalışma Şartlarının Düzenlenmesine dair 1921'de çıkarılan 151 sayılı kanun dışında bir gelişmeden söz etmek mümkün değildir (Tokol, 2015, 55). Cumhuriyetin ilk yıllarında, bölgesel bazı düzenlemeler yapılmış olsa da bu dönemdeki liberal ekonomiyi canlandırma çabaları sebebiyle, genel olarak çalışma hayatı konusunda pek bir düzenleme yapılmamış ve sosyal politika konuları arka planda kalmıştır. Ancak 1930'lu yıllardan itibaren başlayan sanayileşme hamlesi doğrultusunda verimliliği artırma ihtiyacı doğmuş ve çalışma koşulları ile ilgili yasal düzenlemeler yapılmaya başlanılmıştır. Kadın ve çocukların çalışma ortamlarına ilişkin düzenlemeler dahil olmak üzere ilk defa çalışanların sağlığına yönelik düzenlemelerin de yapıldığı Umumi Hıfzısıhha Kanunu da bu dönemde çıkarılmıştır. (Deniz, 2007, 140-145). 1936 yılında çıkarılan "3008 sayılı İş Kanunu"nun "İşçilerin Sağlığını Koruma ve İş Emniyeti" isimli üçüncü bölümü ile Türkiye'de ilk defa İSG alanında ayrıntılı ve sistemli bir yasal düzenleme yapılmıştır. Yine bu dönemde çıkarılan 1945 tarihli "İş Kazaları, Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları Kanunu" ile ilk kez iş kazası ve meslek hastalıklarına yönelik sigorta uygulaması başlamıştır. Aynı yıl içerisinde bu kanuna ek olarak "İşçi Sigortaları Kurumu Kanunu" yasalaşmış ve İşçi Sigortaları Kurumu ihdas edilmiştir (Baloğlu, 2013, 75).

Türkiye'de 1946 yılında çok partili hayata geçilmesinin ardından çalışma yaşamına yönelik yaşanan en önemli gelişme aynı yıl Çalışma Bakanlığı'nın kurulması olmuştur. Ardından 1950 yılında, İş Müfettişlerinin görev, yetki ve sorumlulukları bakımından önemli olan, UÇÖ'nün "81 sayılı Sanayi ve Ticarete İş Teftişi Hakkındaki Milletlerarası Sözleşmesi" kabul edilmiş ve yürürlüğe sokulmuştur. 1964 yılında çıkarılan "Sosyal Sigortalar Kanunu" ile Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK) kurulmuş ve iş kazası ve meslek hastalıkları konusunda sağlanan haklar ve koruyucu hekimlik yönünde çeşitli hükümler getirilmiştir (Baloğlu, 2013, 76-77).

1961 Anayasası sonrasında işçi haklarıyla ilgili fikirlerin daha rahat tartışılabildiği ve savunulabildiği bir dönem gelmiştir (Işıklı, 1967, 87). İlk yedi kalkınma planı İSG açısından incelendiğinde, bu alanın uzunca süre bir sorun alanı olarak görülmediği ve yer verilmediği anlaşılmaktadır (Baloğlu, 2013, 77). 1971 yılında daha modern bir anlayışla birlikte 1475 sayılı İş Kanunu çıkarılmış ve 3008 sayılı Kanun'un yerini almıştır.

Bu kanunda da İSG düzenlemeleri ayrı bir başlık altında ele alınmıştır (Resmi Gazete, 1971).

1982 Anayasası'nın hükümleri birçok konuda daha detaylı düzenlemelere yer vermiş ve İSG' ye değer önem atfedildiğine işaret ediyor olsa da, başta sendikal haklar olmak üzere işçi hakkına getirdiği pek çok kısıtlamalar söz konusu olmuştur. Hem 12 Eylül 1980 askeri ihtilalinin hem de neo-liberal politikaların olumsuz yansımaları olarak sosyal devlet anlayışında gerilemeler yaşanmıştır. Dolayısıyla 1990'lı yılların ortalarına kadar genelde sosyal politikalar ve özelde İSG alanında ilerlemeler sağlanamamıştır. Bir diğer ifadeyle Türkiye'de uzun yıllar sosyal diyalogun çalışmadığını belirtmek yanlış olmayacaktır.

I. Özal Hükümet Programı ile ilk defa bir hükümet programında "iş güvenliği" kavramı ele alınmıştır (TBMM, 1983). Akbulut Hükümeti Programı'nda ilk kez, gelişmiş ülkelere göre İSG alanında geri kaldığımız kabul edilmiştir (TBMM, 1989) ve I. Yılmaz Hükümet Programında da aynen teyit edilmiştir (TBMM, 1991). Türkiye'de sosyal politika alanındaki asıl gelişmeler 1999 Helsinki Zirvesi'nden sonra yaşanmış ve bu tarihten itibaren sosyal politikanın her alanında olduğu gibi Türk İSG sistemini modernleştirme çabaları hızlanmıştır (Özdemir, 2007, 6). İş Sağlığıyla ve Güvenliğiyle (İSG) ilgili mevzuatın Avrupa Birliği'ne (AB) uyumlaştırılması sürecinde pek çok çalışma yapılmıştır. Çalışma hayatında önemli bir adım olan 4857 Sayılı İş Kanunu, 2003 yılından itibaren İSG alanında başvuru tek kanuni mevzuat olmuştur. Türk iş hukukunda iş sağlığı ve güvenliği hususunda son yasa olan 6331'e kadar İSG' ye ilişkin temel ve ayrı bir kanun olmamıştır. 6331 sayılı yasadaki önce İSG ile ilgili kanunlar düzeyindeki temel normları, İş Kanunu'nun 5. bölümünde yer alan İSG ile ilgili hükümler oluşturmuştur (Erginbaş, 2010, 61).

2.1. Türk Mevzuatı Üzerindeki Avrupa Birliği Etkisi

2.1.1. Uyum Çalışmalarının Etkisi

Türkiye Avrupa Birliği uyum sürecinde özellikle sosyal politika alanında sadece AB direktiflerini değil ayrıca Uluslararası Çalışma Örgütü'nün sözleşmelerinin kabulünü de dikkate almıştır. Bu anlamda, 1981 yılında

UÇÖ tarafından kabul edilmiş olan 155 No'lu İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çalışma Ortamına İlişkin Sözleşme 2004 yılında TBMM tarafından onaylanmıştır. Ayrıca 31 Mayıs 2006 tarihinde Cenevre'de imzalanmış, 20 Şubat 2009 tarihinde yürürlüğe girmiş olan 187 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliğini Geliştirme Çerçeve Sözleşmesi, Türkiye tarafından 2013 yılında kabul edilmiştir (ILO, 2016). Dolayısıyla, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün ülkemiz çalışma hayatına yapmış olduğu katkı aynı zamanda Avrupa Birliği uyum sürecine de olumlu bir şekilde yansımıştır.

1999 Helsinki Zirvesi'nden itibaren, Türkiye her alanda hızlı bir reform sürecine girmiştir. AB ile Türkiye arasındaki müzakere süreci, 2000'li yıllara damgasını vuran reformların ana motoru olmuş ve ülkemizin gelişimine katkı sağlamıştır (Özdemir, 2007, 3). Çalışma hayatı ile ilgili düzenlemeler için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, daha tarama sürecinden konunun üzerine itinayla eğildiğinden AB mevzuatı ile uyum süreci çok sancılı geçmemiştir (Başesgioğlu, 2006, 6). Bu anlamda, Türkiye'nin İSG alanındaki uyumu diğer alanlara göre daha ileri bir düzeyde gerçekleşmiştir (Schröder, 2006, 8).

Türkiye'nin 2001 yılında yayınladığı ilk Ulusal Program'da İSG alanında öncelik, mevzuatın uyumlaştırılmasına verilmektedir. Bu amaçla İş Kanunu'nun İSG hükümlerinde gerekli değişikliklerin yapılacağı ve ayrıca bir "Çerçeve Tüzük" hazırlanacağı belirtilmektedir. Bu olumlu gelişmelerle birlikte sosyal diyalogun geliştirilmesi ve idari yapının güçlendirilmesi konularına pek değinilmediği dikkat çekmektedir (AB Bakanlığı, 2001, 276-305).

Gözden Geçirilmiş Katılım Ortaklığı Belgesi'nde, İSG alanında bir önceki Katılım Ortaklığı Belgesi'ne göre bir değişiklik yapılmamıştır; ancak Türkiye'nin de Ulusal Programını yenilemesi ve etkin bir biçimde uygulamasına yönelik bir beklentiyi ortaya çıkarmıştır (Baloğlu, 2013, 81). 2003 yılında yenilenen Ulusal Program'da İSG alanında İş Teftiş Kurulu'nun güçlendirilmesi taahhüdünde bulunulmuştur (AB Bakanlığı, 2003, 500).

Müzakerelerin ilk aşaması karşılıklı tarama toplantıları ile geçmiştir. 2006 yılında yapılan "*sosyal politika ve istihdam*" faslının tanıtıcı tarama toplantısında, Brüksel'de Avrupa Komisyonu kendi müktesebatını tanıtmıştır. Aynı yıl içerisinde yine Brüksel'de gerçekleşen ayrıntılı ta-

rama toplantısında, bu kez Türk tarafı ulusal mevzuatı hakkında Avrupa Komisyonu'nu bilgilendirmiştir (Baloğlu, 2013, 82).

4857 sayılı İş Kanunu ile birlikte; denetim ve eğitim görevleri işverenlerin yasal yükümlülüğü haline gelmiştir. Ayrıca çırak ve stajyerler ilk defa İSG uygulamaları kapsamına alınmıştır. Sosyal diyalog alanında da gelişmeler yaşanmış ve işçileri temsil eden bir işçinin İSG Kurulunda yer alması sağlanmıştır (Seratlı, 2004, 198-217). İşyerinde herhangi bir tehlikeli durumun ortaya çıkması halinde çalışmaktan kaçınma hakkı, işçinin İSG Kuruluna başvurarak durumun tespit edilmesi, gerekli tedbirlerin alınmasını talep etmesi ve kurulun aynı gün içerisinde durumu tutanakla tespit etmesini gerektirmektedir. Eğer kurul işçinin talebi doğrultusunda karar verirse, işçi çalışmaktan kaçınabilmektedir. Avrupa Birliği Çerçeve Yönetmeliği ile kıyaslandığında, hakkın kullanımının daha kısıtlı olduğu görülmüştür (Kabakçı, 2009, 2-3). İş sağlığı ve güvenliği alanında AB'nin Çerçeve Direktif'ine göre oldukça sınırlı kalan 4857 sayılı kanunu desteklemek için 2003 ve 2004 yıllarında, özellikle AB direktifleri dikkate alınarak, başta sanayi olmak üzere tüm sektörlerde çeşitli yönetmelikler çıkarılmıştır. Ayrıca iş sağlığı ve güvenliğine yönelik duyarlılıkların artırılması amacıyla da çalışmalar yapılmıştır (Erginbaş, 2010 80-100; Baloğlu, 2013, 99).

9 Aralık 2003 tarihinde, Çerçeve Direktif'i iç hukuka aktarma amacıyla hazırlanan İSG Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Buna ek olarak yeni yönetmeliklerin çıkarılmasıyla birlikte Türkiye 2004 yılında İSG alanında AB mevzuatına uyum konusunda önemli yol kat etmiştir. Ancak İSG Yönetmeliği'nin yönetmelik olarak değil de tüzük olarak hazırlanması gerektiği gerekçesi ile Danıştay, 24 Mayıs 2004 tarihinde yürütmenin durdurulması kararı almıştır. Bu gelişmeden ötürü Bakanlık metni tüzük şeklinde yeniden hazırlamış ve taslağını Danıştay'ın incelemesine sunmuştur. Ancak taslak; alınacak önlemler bakımından somut ve etkin kurallar halinde düzenlenmediği, standart belirlemediği, yeterince koruyucu hüküm içermediği ve hükümlerinin yorumlara açık olduğu gerekçesiyle iade edilmiştir. Daha önce hakkında yürütmeyi durdurma kararı alınmış olan Yönetmelik de 2006 yılında iptal edilmiştir. Bunun üzerine 2008 yılında, iptal edilen yönetmelikte yer alan hükümler İş Kanunu kapsamına alınmıştır. 2011 yılında ise İSG Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir (Baloğlu, 2013, 101-103). Türk Tabipler Birliği, 5510

sayılı yasaya göre kamu çalışanları iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından yararlanamadıklarından dolayı, mevcut durumda tüm çalışanların İSG kapsamına alınamayacağı yönünde bir eleştiri getirmiştir (TTB, 2016)

Sosyal taraflardan biri olan Türkiye'deki işveren kesimi, İSG düzenlemelerinin yasa şeklinde yapılmasının daha ileri ülkelere özgü bir uygulama olduğu ve AB'ye uyum sağlamaya yönelik reformları ülke gerçeklerinden kopuk olmaması gerektiği şeklinde eleştiriler yöneltmişlerdir (Pirler, 2007, 6). Aslında üyelik adaylığı sürecindeki pek çok ülke, İSG alanında geçici düzenlemelere ve geçiş aşamalarına ihtiyaç duymuştur. Özellikle son dönemde üye olan ülkelere bu alanda bir geçiş aşamasını talep etmiş ve taleplerini etki analizi raporlarıyla desteklemişlerdir (Ökütçü, 2006, 49). Öte yandan AB üyesi olan pek çok ülkede İSG konusu yasa ile düzenlenmiştir, bu nedenle de Türkiye'deki yasanın gerekliliği savunulabilir (Batur, 2007, 28). Mutlaka, iş kazalarında meydana gelen ölüm ve yaralıların sayılarındaki artış, ülkemizi dünya sıralamasında yukarıya taşıması da, iş sağlığı ve güvenliği alanında müstakil bir yasanın gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. 2005 yılında Türkiye'nin imzaladığı UÇÖ'nün 155 sayılı Sözleşmesi gereğince kurulan "Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi", "İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu" tasarısını hazırlama kararını almış ve bu karar doğrultusunda bir yasa tasarısı hazırlamıştır (Erginbaş, 2010, 110).

Türkiye'de İSG hususunda konusunda müstakil bir yasa 30 Haziran 2012 tarihinde resmi gazetede yayınlanarak çıkarılmıştır. 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu 01 Ocak 2013 tarihinden sonra uygulamaya geçmiştir (Resmi Gazete, 2012). Bu kanun sayesinde İSG alanında yüksek standartlarda düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Bunlar kısaca (Korkut-Tetik, 2013, 463-467);

- Çalışanlara değer verilerek onların fikirlerine müracaat edilmesi ve sürece destek vermelerinin hedeflenmesi
- Çalışanların İSG konusunda bilgilendirilmelerinin gerekliliği
- Önleme ve koruma ile tazmin anlayışı
- İş güvenliği konusunda uzman ve işyeri doktorunun istihdam gerekliliği
- Tedrici uygulama

- Küçük işletmelere destek
- Risklerden kaçınma ilkeleri
- Sağlık izleme gerekliliği
- İşyerlerinde ISG çalışan temsilcisi
- Ulusal iş sağlığı ve güvenliği konseyi
- Ortak sağlık ve güvenlik birimlerinin kurulması
- Güvenlik konusunda rapor ve kaza önleme politika belgesinin çıkarılması

2013 yılında ISG hususunda bir zemin olacak Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi'ni kuran yönetmelik de dâhil olmak üzere, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nu destekleyici mevzuat çıkarılmıştır. Buna ilave olarak, ISG hususunda uzman müfettişlerin sayıları artırılmış ve ayrıca konu hakkındaki birikimleri de artırılmaya başlanmıştır (Kayagil, 2015, 43).

İş kazaları ve meslek hastalıklarında genelde çalışanlar etkilenmektedir. İşçiler çalışma durumlarının bir kısmını ya da tamamını belli süreli veya sürekli olarak kaybedebilmektedirler (Akkaya, 2007: 18). Her ne kadar 6331 sayılı kanun ile yenilikler getirilmiş olsa da iş kazalarında bir azalma görülmemiştir. 6331 sayılı kanunun sonrasında ISG alanında kanunun gerektirdiği yönetmelikler yürürlüğe girmiş olmasına rağmen iş kazalarında beklenen azalmalar görülmemiştir. 2015 yılında işyerlerinde iş kazalarında en az 1730 işçinin öldüğü kayıtlara geçmiştir. İş kazalarına yönelik yayın yapan İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi (ISIG) adlı sivil toplum kuruluşunun yayınladığı rapora göre, Türkiye'de 2016 yılı ilk çeyreğinde 415 çalışan iş kazalarında vefat etmiştir (Güvenliçalışma, 2016).

İş sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun dikkat çeken özelliklerinden biri, şüphesiz ilgili tarafların aktif katılımının sağlanması, yükümlülüklerin daha geniş tutulması ve yükümlülüklerin hükme bağlanarak gerçekleşmesinin cezai müeyyidelerle temin edilmesidir. Ancak, yasalarla en güzel standartlar sağlansa da, aslolan o standartların hayata geçirilmesidir. Bir diğer ifadeyle, ISG konusunda yeterli kapasiteye sahip olan müfettişler tarafından tavizsiz bir teftişin yapılması, işveren yanında konumu nispeten zayıf olan işçinin korunmasını ve desteklenmesini de gerçekleştirecektir (Korkut-Tetik, 2013, 473). Ayrıca iş sağlığı ve

güvenliğinin sağlanması hem işveren hem de devletin tazmin yükünü hafifletecektir. Diğer taraftan iş sağlığı ve güvenliğinde tazminatların varlığı ise işverenlerin daha dikkatli davranmalarına yol açmaktadır (Süzek, 2012: 853).

Türkiye'de işçilerin örgütlenme oranlarının çok düşük olması, var olan örgütlülerin yasal ve toplumsal nedenlerden dolayı haklarını yeteri kadar kullanmamaları, genel olarak sosyal diyalog mekanizmasının çalışmasını zayıflatmaktadır. İlave olarak Türkiye'de taşeronlaşmanın, sendikasılaşma ve yasal bazı sorumluluklardan kaçınma amacıyla kullanılması da iş sağlığı ve güvenliği konusunu olumsuz etkilemekte ve bir birikimin oluşmasını engellemektedir (Yılmaz, 2009, 58). Bu anlamda, Türkiye'de İSG alanında yapılan reformlara rağmen iş kazaları ve meslek hastalıklarını engellemede yeteri kadar etkili olunamamasının sebeplerinden biri olarak endüstriyel demokrasinin henüz tam olarak yerleşmemesi gösterilebilir. O nedenle sosyal diyalogun geliştirilmesi ve dolayısıyla iş kazalarının azaltılması için, 6331 sayılı kanun gereği oluşturulan İSG kurullarına önemli görev düşmektedir (Özgürce, Demirkaya ve Eryiğit, 2014, 58-59).

2.2.2. İlerleme Raporlarının Etkisi

AB'ye üyelik sürecinde, mevzuat bütünleşmesi çalışmalarıyla beraber her yıl AB tarafından yayınlanan ilerleme raporlarının da sosyal politika alanında büyük etkisi olmuştur. Her ne kadar ilk ilerleme raporlarında İSG alanında bahsedilmemişse de ilk kez 2001 yılında, sosyal politika ve istihdam başlığı alanında İSG alanında iyileştirmeler yapılması gerektiğine değinilmiştir (ATK, 2001).

2002 yılında sosyal diyalogun İş Teftiş Kurulu aracılığıyla arttırılmaya çalışıldığına dikkat çekilirken aynı zamanda Çerçeve Direktif'in ve ilgili yönetmeliklerin iç hukuka aktarılmasının önemine dikkat çekilmiştir (ATK, 2002, 80-81). 2003 yılında, yeni İş Kanunu'nun İSG sağlanması için işyerlerinde hekim ve mühendis istihdam edilmesini zorunlu kılması bir ilerleme olarak ele alınırken; Çerçeve Direktif'in hala iç hukuka aktarılmamış olması eleştirilmiştir (DPT, 2003, 81-84).

2004 yılında itibaren Türkiye'nin İSG alanındaki çabaları takdir edilmeye başlanmıştır. Çerçeve Direktif ve ilgili yönetmeliklerin iç hukuka aktarımı konusunda gösterilen çabalar takdir toplarken, bu alana kamu sektörünün de dahil edilmesi ve iş müfettişi sayısının artırılması yönünde öneriler yapılmıştır (ATK, 2004, 93-96). 2005 ve 2006 yıllarında Türkiye'nin mevzuatı uyumlaştırma çabaları büyük takdir görmekle birlikte, Danıştay'ın Çerçeve Yönetmeliği askıya alması büyük eleştirilere neden olmuştur. Ancak genel olarak bu dönemde AB'nin reform sürecinden oldukça memnun olduğu görülebilmektedir (Avrupa Komisyonu, 2005, 111; 2006, 51).

İlginç bir şekilde 2009 yılına kadar İSG konusuna ilerleme raporlarında tekrar değinilmemiştir. 2009 ve 2011 yılları arasında AB daha eleştirel bir tutum takınmaya başlamıştır. Bu dönemde getirilen eleştirilerin başında Çerçeve Direktif'in iç hukuka aktarılmamış olması gelmektedir. Raporlar bu nedenle İSG' nin İş Kanunu kapsamıyla sınırlı kaldığına dikkat çekmişlerdir. Ayrıca her ne kadar eğitim hizmetleri övülse de iş müfettişlerinin sayısının düşüklüğü de büyük bir eleştiri kaynağı olarak süregelmiştir (ATK, 2009, 63-65; Avrupa Komisyonu, 2010, 68-71; 2011, 76-80).

2012 yılında İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun çıkarılması ile birlikte AB'nin mevzuata yönelik eleştirileri sona ermiştir. Ancak uygulamadaki sorunlar ile denetim eksiklikleri ve sosyal diyalogun sağlıklı işletilememesi bu dönemden sonraki eleştirilerin odağı olmuştur. (Avrupa Komisyonu, 2012, 64; 2013, 40; 2014, 39-41). Ancak yine de bugün, Türkiye'nin bu fasılda hazırlıklı olduğu AB tarafından da kabul edilmektedir (Avrupa Komisyonu, 2015, 54).

Görülebildiği gibi Avrupa Komisyon'unun ilerleme raporları, Türkiye'nin uyum sürecindeki kılavuzu işlevini görmektedir. Türkiye bu raporlardaki eleştirileri göz önüne alarak yıllar içerisinde gerekli düzenlemeleri yapmış ve yapmaya da devam etmektedir. Türkiye'nin eksikleri konusunda, ilerleme raporları iyi bir analiz sunmakla kalmayıp, çözüm önerileri de getirmişlerdir. Türkiye'nin eksikliklerini giderme konusunda raporların oynadığı rol ve Türkiye'nin istekliliği, birlikte Türk İSG mevzuatını bugünkü haline getirmişlerdir.

Sonuç

Türkiye ile AB'nin geçmişi çok eskiye dayanmaktadır. 1963 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu ile imzaladığımız Ankara Antlaşması'ndan beri AB ile Türkiye arasında bazen hızlanan bazen de gerileyen bir ilişki olmuştur. Dönemsel olarak yaşanan duraklamalar Türkiye'yi yıldırmamış ve 1999 yılında yapılan Helsinki Zirvesi'nden itibaren hızlı bir reform sürecine girilmiştir. Elbette bu süreç İSG konusunda etkisini göstermiştir.

Avrupa'nın İSG'yi bir sorun alanı olarak görmesi çok eskiye dayanmaktadır. Yıllardır üzerinde çalıştığı İSG kavramına, sahip olduğu tecrübeye yıllar içerisinde geliştirdiği sistematik yaklaşımı ve AB'nin değişmez bir parçası olan sosyal diyalogu ekleyen AB, bu alanda dünyada en ileri durumda olan siyasi yapı olarak görülmektedir.

Türkiye her ne kadar İSG'ye yönelik dolaylı düzenlemeler yapmışsa da İSG'yi bir sorun alanı olarak ele alması AB üyeliği sürecinde gerçekleşmiştir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, özellikle bu alanda iyi hazırlanmış ve çok sayıda reform ile ülkemiz mevzuatını AB mevzuatına uygun hale getirmeye çalışmıştır. Bu anlamda 1999 yılının Türk İSG mevzuatı için bir dönüm noktası olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırmamızın da gösterdiği gibi, Türk İSG mevzuatı sadece AB'den etkilenmekle kalmamış; AB üyeliği sürecinin doğal bir sonucu olarak tamamen AB mevzuatıyla bütünleşmiştir. Bu anlamda Türkiye'de modern anlamda bir İSG anlayışının yerleşmesini AB'nin sağladığı söylenebilir. Etkinin boyutu bazen o kadar artmıştır ki bazı yönetmeliklerin birbir çevrilmesi sonucunu getirmiştir. Müktesebatın doğrudan alınmasının özellikle işveren kesimlerinden eleştiri aldığı görülmektedir. Ne olursa olsun Türkiye fasıllar arasında en çok İSG alanında yaptığı iyileştirmeler ile övgü almıştır. Bu iyileştirmeler ise 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile zirve yapmış ve Türkiye İSG alanında AB Çerçeve Direktifi'ni kendi yasal mevzuatına dahil etmeyi başarmıştır.

Türkiye'nin, bütün bu gelişmelere rağmen kat etmesi gereken çok yol olduğunu belirtmek gerekir. Türkiye İSG mevzuatını büyük oranda AB mevzuatına uyarlamıştır. AB ise bu alanda en yüksek standarda sahip

örgüt olarak, Türkiye'nin hedeflediği seviye olmalıdır. Ancak yasal düzenlemelerde gösterilen başarı, uygulamalarda gösterilememiştir. Uygulamalarda gerek işverenlerin geçiş sürecine hazır olmamaları, gerekse çalışanların bilgi ve beceri düzeyleri itibariyle iş sağlığı ve güvenliğine yönelik eksik olmaları nedeniyle önemli sorunlar ortaya çıkmaktadır. O nedenle Türkiye hala Dünya'da en çok ölümlü iş kazasının gerçekleştiği ülkeler arasında yer almaktadır.

Şüphesiz çalışma mevzuatındaki düzenlemelerin birtakım sorunlar nedeniyle uygulamaya geçirilmemesi ve süregelen kayıtdışı çalışma, işsizlik, düşük vasıflı çalışanlar, insani duyarlılıkların zayıflığı ve yetersiz kurumsal yaklaşımlar da iş sağlığı ve güvenliğini olumsuz etkilemektedir. Bunlara ilave olarak, modern ve güncel mevzuat var ama denetim yetersiz, işçi eğitimleri yetersiz ya da hiç yapılmıyor, işverenin ve çalışanların İSG kültürü yetersiz, iş güvenliği uzmanları vasıfsız ve tecrübesiz olmaları da sorunu büyütülmektedir. OSGB'lerin işyerlerinin iş sağlığı ve güvenliği maliyetlerini düşürmeleri ve uzmanlaşma amaçlanmış olmasına rağmen, iş kazalarının azalmasına kısa vadede önemli bir etki yapmamıştır. İSG hizmetlerinin adeta OSGB'ler eliyle taşeronlaştırılması önleyici yaklaşımın en önemli uygulama aracı olan önleyici İSG hizmetlerinin yetersiz kalmasına neden olmaktadır. OSGB'ler tarafından sunulan hizmetler işverenlerce, işyerinde önlem almaktan ziyade, mevzuata göre gerekli evrakların tamamlanarak para cezalarından kurtulma olarak algılandığından, OSGB'lerce verilen hizmetler maalesef resmi evrak tamamlamaya dönmüş durumdadır.

6331 sayılı yasa ile iş sağlığı ve güvenliği konusunda tazmin edici yaklaşımın yerini önleyici yaklaşım almıştır. Önleyici yaklaşım toplumsal olarak topyekûn değişimi gerektirmektedir. Ayrıca daha önceden farklı yasalar ve yönetmelikler içerisinde düzenlenen iş sağlığı ve güvenliği konusu tek bir yasa ile ve işçi-memur, kamu-özel sektör ayrımını ortadan kaldırarak tüm çalışanlar için çıkarılmıştır. Üstelik çalışanları tüm süreçlere dahil ederek onların iş sağlığı ve güvenliği konularında pasif konumdan daha aktif konuma geçmelerine yol açmaktadır. İş sağlığı ve güvenliği sadece teknik bir olgu değil, toplumsal ve kültürel bir olgudur. En iyi yasa yapılmış olsa da o konuda toplumsal duyarlılığın olmaması halinde uygulama sorunları ortaya çıkacaktır. İş sağlığı ve güvenliği gibi toplumun tüm kesimlerini ilgilendiren bir ko-

nuda, toplumsal geleneklerin, birikimlerin ve duyarlılıkların önemi çok fazladır. Bu anlamda iş sağlığı ve güvenliği konusunda ilkokuldan başlayarak üniversitelere kadar teori ve uygulama birlikte eğitimlerin verilmesi, iş sağlığı ve güvenliği sorunlarının azalmasında etkili olacaktır. İş sağlığı ve güvenliğinin bir diğer önemli ayağı ise denetim konusudur. Denetimlerin yeterli uzmanlar tarafından ve şeffaf bir şekilde gerçekleştirilmesi 6331 sayılı yasanın uygulanmasını güçlendirecektir. AB ilerleme raporlarında da belirtildiği gibi Türkiye'ye düşen; mevcut mevzuatın denetim kanallarını ve uygulama ayağını güçlendirmektir.

EXTENDED ABSTRACT

**The Implementations of Health and Safety at Work
in The European Union and Their Influences in
Turkey**

*

Orhan Koçak – Nazlıhan Koray

İstanbul University / Yalova University

Health and safety at work is a subject which the European Union and International Labor Organization give the importance. Therefore, International Labor Organization especially focused on health and safety at work with its recommendations and conventions produced by the Organization. In addition, ILO is trying to spread the subject of health and safety at work issue by the "decent work" concept in the meaning of proper and safe work. The European Union adopts the conventions and recommendations produced by ILO to provide standardization on health and safety at work not only for the Union but also member countries.

It goes back too much for Europe to see the health and safety at work issue as a problem area. European Union as a high-level political entity on the field has added systematic approach and social dialogue, which is a constant chapter in the EU, to the health and safety at work issue which has been worked by. In this sense, as one of the regional entities, European Union has been acting conventions and decrees not only Union level but also member countries level. According to the European Union approach, health and safety at work issue is seen as a part of the social policies. This approach is seen as an indispensable part of European Union's legitimacy. Therefore, as it is on social policies in the European Union, social dialogue is effectively used to making policies on the health and safety at work issues.

European Union gives the importance to the health and safety at work issue at an utmost level in the member and nominee countries. Also, in addition to that human health and life should be seen as the most important value, it is another issue that different standards on the

health and safety at work issue among the member countries may lead unfair compete. Since lower standards will reduce the production costs, investments will be attracted to the countries where the standards are lower than other countries. Thus, because of the lower standards in countries will give rise unfair compete and also not only trigger many problems about health and safety at work issue but also increase many occupational accidents in workplaces.

Turkey, as a country on the membership process, has been subjecting many problems on the health and safety at work issue for decades and has tried to decrease the problems on the issue by acting some regulations which were added to the other laws. Turkey, with the EU membership process, has seen and approached the health and safety at work issue as an important problem area. The Labor and Social Security Ministry has tried to bring Turkey's current legislation by well prepared many reforms in line with the EU legislation. That's why the year 1999 became a turning point for Turkey's health and safety at work legislation issue.

As of 1999 Helsinki Summit, Turkey entered into a rapid reform process in every field. The negotiation process between EU and Turkey has triggered many reforms done in Turkey in the 2000s, and this process supported the developments in the country. The regularities related to the labor life in the process of EU harmonization weren't difficult as much as other chapters since The Ministry of Labor and Social Security focused on to the subject. In this sense, Turkey's harmonization on health and safety at work legislation was realized better than other chapters.

Turkey's health and safety at work legislation has not only been influenced by the EU; As a natural consequence of the EU membership process, it is fully integrated into EU legislation. In this sense, it can be said that the membership process of EU has provided to settle a modern approach about health and safety at work in Turkey. The effect was so much so that, sometimes, so increased that some decrees were literally translated from EU to Turkey's legislation. In the EU harmonization process, it is seen that Turkish some employers criticized regulations which were directly taken from the EU legislation. But in the end, Turkey has taken the most praises related to the improvements and regulations on

health and safety at work issue from the EU. These improvements have made a peak with the new law number 6331 related to Health and Safety at Work, and Turkey has finally succeeded to incorporate the EU's framework Directive into its legislation.

Turkey which has come to an important phase for the Union membership is passing from the same process with the demands of the European Union. Despite the new law no. 6331 related to Health and Safety at Work, which was enacted in 2012, there are still occupational accidents and health problems in sectors. With this working, health and safety at work issue in Turkey, which is in the process for the European Union membership, will be evaluated regarding related law, decrees and implementations. Also, the current related regulations and implementations will be examined according to the European Union rules.

Kaynakça/References

- AB (1996). European social charter (Revised). Strasbourg: Council of Europe
- AB Bakanlığı, (2001), AB müktesebatının üstlenilmesine ilişkin Türkiye Ulusal Programı, Cilt I.
- AB Bakanlığı, (2003), AB Müktesebatının üstlenilmesine ilişkin Türkiye Ulusal Programı, Cilt II
- Akkaya, G. (2007). Avrupa Birliği ve Türk mevzuatı açısından sağlık kuruluşlarında iş sağlığı, iş güvenliği, meslek hastalıkları ve bir araştırma. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ataman, B. C. (2005). "Avrupa Birliği Sosyal Politikasının Temel Prensipleri ve Avrupa İstihdam Stratejisi" *Avrupa Birliği'nin İstihdam ve Sosyal Politikası*, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayını, s. 15.
- Avrupa Komisyonu (2005). *Türkiye'nin Avrupa birliğine katılım sürecine ilişkin 2005 yılı ilerleme raporu*. Brüksel
- Avrupa Komisyonu (2006). *Türkiye'nin Avrupa birliğine katılım sürecine ilişkin 2006 yılı ilerleme raporu*. Brüksel
- Avrupa Komisyonu (2010). *Türkiye'nin Avrupa birliğine katılım sürecine ilişkin 2010 yılı ilerleme raporu*. Brüksel

- Avrupa Komisyonu (2011). *Türkiye'nin Avrupa birliğine katılım sürecine ilişkin 2011 yılı ilerleme raporu*. Brüksel
- Avrupa Komisyonu (2012). *Türkiye'nin Avrupa birliğine katılım sürecine ilişkin 2012 yılı ilerleme raporu*. Brüksel
- Avrupa Komisyonu (2013). *Türkiye'nin Avrupa birliğine katılım sürecine ilişkin 2013 yılı ilerleme raporu*. Brüksel
- Avrupa Komisyonu (2014). *Türkiye'nin Avrupa birliğine katılım sürecine ilişkin 2014 yılı ilerleme raporu*. Brüksel
- Avrupa Komisyonu (2015). *Türkiye'nin Avrupa birliğine katılım sürecine ilişkin 2015 yılı ilerleme raporu*. Brüksel
- ATK, Avrupa Toplulukları Komisyonu (2001). *Türkiye'nin Avrupa birliğine katılım sürecine ilişkin 2001 yılı ilerleme raporu*. Brüksel
- ATK, Avrupa Toplulukları Komisyonu (2002). *Türkiye'nin Avrupa Birliğine Katılım Sürecine İlişkin 2002 yılı İlerleme Raporu*. Brüksel
- ATK, Avrupa Toplulukları Komisyonu (2004). *Türkiye'nin Avrupa Birliğine Katılım Sürecine İlişkin 2004 yılı İlerleme Raporu*. Brüksel
- ATK, Avrupa Toplulukları Komisyonu (2009). *Türkiye'nin Avrupa Birliğine Katılım Sürecine İlişkin 2009 yılı İlerleme Raporu*. Brüksel
- Aydın, F. (2014). *Avrupa birliği'nde iş sağlığı ve güvenliği*, T.C. Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Yayın No: 12, Ankara.
- Baloğlu, C. (2013). *Avrupa Birliği ve Türkiye'de iş sağlığı ve güvenliği*. İstanbul: Beta
- Başesgioğlu, M. (2006). Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın AB müzakere sürecinde gerçekleştirdiği mevzuat uyum çalışmaları ve uygulamaları. *Mercek*, 46, 4-9
- Batur, E. (2007). İş Sağlığı ve Güvenliğinde Son Gelişmeler. *Mercek*, 46, 24-33
- Bayılmış, O. ve Taş, H. Y. (2015). Sağlık çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliğine yönelik yaklaşımlarının değerlendirilmesi: Sakarya örneği. *İş,Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi / Is,Guc The Journal of Industrial Relations and Human Resources* 17(1), 89-117.
- Çakır, M. (2004). Avrupa Birliği'nde İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği. *Türk Harb-İş Dergisi*, 211, 66-68

- ÇSGB (2006). Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Politika Belgesi (2006-2008). Ankara
- Deniz, Ö. (2007). Cumhuriyet Dönemi Çalışma Hayatı. ÇITAD, 6(15), 131-150
- Desmond, D. (2000). Avrupa Birliği Ansiklopedisi (Çev: H. Akay). İstanbul: Kitap Yayınevi
- DPT (2003). *Türkiye'nin Avrupa Birliğine Katılım Sürecine İlişkin 2002 yılı İlerleme Raporu*. Ankara
- ECHA (2013). ECHA General Leaflet. Erişim 14.03.2016, http://echa.europa.eu/documents/10162/13556/echa_general_leaflet_en.pdf
- Ekonomi, M. (1997) "Maastricht Antlaşması'ndan Önce Birliğin Sosyal Politikaları", **Avrupa Birliği'nin Politikaları ve Türkiye Semineri**, ÇMİS Yayını, Ankara 1997
- ENETOSH. ENETOSH General Leaflet. Erişim 14.03.2016, http://www.enetosh.net/files/186/EN_ENETOSH_Imageflyer_2012_1.pdf
- ENSHPO. Erişim 14.03.2016 <http://www.enshpo.eu/about-us>
- Erdoğan, G. (2008). Avrupa sosyal şartı ve gözden geçirilmiş Avrupa sosyal şartı. *TBB Dergisi*, 77, 123-165
- Erginbaş, E.(2010). *Avrupa Birliği'nin Türkiye'de iş sağlığı ve güvenliğine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010
- ETUC (2001). *A New Impetus for community occupational health policy*. Bruxelles: European Trade Union Technical Bureau for Health and Safety
- EU Communities, (1993). *Green paper european social policy*. Luxembourg: Office of Social Publications of European Communities
- EU Communities, (2002). *Adapting to change in work and society: A new community strategy on health and safety at work 2002-2006*. Erişim 14.03.2016, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52002DC0118&from=EN>

- EU Communities (2007). *Improving quality and productivity at work: Community strategy for 2007-2012 on health and safety at work*. Erişim 14.03.2016, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0062:FIN:en:PDF>
- EU Communities (1995). *Communication from the commission on a community program concerning safety, hygiene and health at work 1996-2000*. Official Journal, 95/0155 (CNS).
- EU-OSHA (1997). *Annual Report 1996*. Luxembourg: Office of Official Publications of the European Communities
- EU-OSHA (1998). *Annual Report 1997*. Luxembourg: Office of Official Publications of the European Communities
- EU-OSHA (1999). *Annual Report 1998*. Luxembourg: Office of Official Publications of the European Communities
- EU-OSHA, (2003-A). Commission recommendation of concerning the European schedule of occupational diseases (2003). *Official Journal*, 2003/670/EC.
- EU-OSHA (1989). Council directive on the introduction of measures to encourage improvements in the safe and health of the workers at work (1989). *Official Journal*, 89/391/EEC.
- EU-OSHA, Council recommendation of concerning the improvement of the protection of the health and safety at work of self-employed workers (2003). *Official Journal*, 2003/134/EC.
- EUROSHNET. Erişim 14.03.2016, http://www.euroshnet.eu/-portal_objectives.php
- Gerek, Nüvit, (2006). *İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği*, İstanbul: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1676.
- Resmi Gazete, (2007), Gözden geçirilmiş avrupa sosyal şartı (2007). T. C. Resmi Gazete, 11907, 9 Nisan 2007, <http://www.resmi-gazete.gov.tr/eskiler/2007/04/20070409-1.htm>
- Günuğur, H. (2007). *Avrupa Birliği*. Ankara: Avrupa Ekonomik Danışma Merkezi Yayını
- Güvenliçalışma, http://www.guvenlicalisma.org/index.php?option=com_content&view=article&i, Çevrimiçi 07.04.2016

- Hollmen, J. (2009). İş sağlığı ve güvenliği alanındaki AB direktifleri ve müktesebatın üstlenilmesinde karşılaşılan sorunlar. *AB Müktesebatı Uluslararası Semineri: İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çevre*, 17-70. Ankara: TİSK Yayınları
- ILO, http://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377312/lang--tr/index.htm, Çevrimiçi, 07.04.2016.
- Işıklı, A. (1967). *Toplu iş sözleşmeleri ve Türkiye ekonomisi içindeki yeri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları
- Resmi Gazete, (1971), İş kanunu, T. C. Resmi Gazete, 1475, 25 Ağustos 1971.
- Kabakçı, M. (2009). *AB İş hukukunda işverenin iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili temel yükümlülükleri ve Türk mevzuatına uyumu*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Kalyoncu, G. (2007). *Avrupa Birliği sürecinde Türkiye'de işçi sağlığı ve iş güvenliği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Karluk, R. (1996). *Avrupa Birliği ve Türkiye*. İstanbul: İMKB
- Kayagil, M. E., (2015). Türkiye – AB müzakere sürecinde sosyal politika da yaşanan gelişmeler. *Çalışma Dünyası Dergisi, Labour World*, 2, 34-58.
- Kılıç, C. ve Bülbül, O. G. (2013). İş sağlığı ve güvenliğinde gelinen nokta ve devam eden aksaklıklar. *Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası*, 27(6), 6-23.
- Korkut, G. ve Tetik A. (2013). 6331 sayılı iş sağlığı ve güvenliği kanunu'nun getirdiği yenilikler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 18(3), 455-474.
- Nicholsan, P. J. (2002). Occupational health in European Union. *Society of Occupational Medicine*, 52(2), 80-84
- Oğuz,Ş. K. (1990), *Avrupa topluluğu'nda sosyal politika ve sosyal güvenlik sistemleri*. İstanbul: İKV Yayını.
- Ökütçü, D. (2006). Son dönem AB-Türkiye ilişkileri ve sosyal politika. *Mercek*, 42, 46-49
- Özarslan, B. (2005). Avrupa birliği komisyonu. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 5(2), 229-246

- Özdemir, S. (2007). AB müzakere sürecinin Türk çalışma hayatına etkileri. Erişim 09.03.2016, yerel-sen.org.tr/_resimler_/haberler/SuleymanOzdemir.doc
- Özgürce, G., Demirkaya, H., Eryiğit, N. (2014). Avrupa Birliği'ne Uyum Çerçevesinde Türkiye'de Çalışma Hayatında Kurullar Aracılığıyla Yönetime Katılma: İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Kocaeli Örneği. *International Journal of Social and Economic Sciences*, 4(1), 58-69
- Pirler, B (2007). Editörden: İş sağlığı ve güvenliğinde AB'ye uyum. *İşveren*, 45, 6
- Piyal, B. (2009). *İş sağlığı ve güvenliğinde Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne uyum sorunu*. Ankara: Belediye-İş Yayınları
- Resmi Gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120630-1.htm>, Çevrimiçi, 07.04.2016.
- Schröder, H. (2006). Türkiye'nin dinamik nüfusunun tüm potansiyelini kullanması gerekmektedir. *AB Türkiye Görünüm*, 2, 8
- Seratlı, G. B. (2004). 4857 sayılı iş kanununa göre iş sağlığı ve güvenliği. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 53(2), 197-245
- Süzek, S.(2012). *İş hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları
- TBMM (1983). *I. Özal hükümeti programı*. Erişim 10.03.2016, <https://www.tbmm.gov.tr/hukümetler/HP45.htm>
- TBMM (1989). *Akbulut hükümeti programı*. Erişim 10.03.2016, <https://www.tbmm.gov.tr/hukümetler/HP47.htm>
- TBMM (1991). *I. Yılmaz hükümeti programı*. Erişim 10.03.2016, <https://www.tbmm.gov.tr/hukümetler/HP48.htm>
- Tokol, A. (2011). *Türk endüstri ilişkileri tarihi*. Bursa:Dora Yayınları.
- TTB. (2016). İşçi sağlığı ve iş güvenliği yasa tasarısı kabul edilemez. Erişim 08.03.2016 http://iyh.istabip.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=226:isci-sagligi-ve-is-guvenligi-kanun-tasarisi-kabul-edilemez
- Uçkan, B. (2005). Avrupa Birliği'nde sosyal diyalog: Danışma komiteleri'nden çerçeve antlaşmalara. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 55(1), 249-270
- Vogel, L., PAOLI, P. (2006). *New scope for the Community health and safety at work strategy 2007-2012*. Brussels: ETUI

- Vogel, L. (2007a). A Critical look at the health and safety at work strategy 2007-2012. *Hesa Newsletter*, 33, 14-22
- Vogel, L. (2007b). European health and safety strategy: The commission misses its target. Erişim 10.03.2016, <https://www.etuc.org/-press/european-health-and-safety-strategy%C2%A0-commission-misses-its-target#.Vup-XuKLRqM>
- Yılmaz, F. (2009). Küreselleşme sürecinde gelişmekte olan ülkelerde ve Türkiye'de iş sağlığı ve güvenliği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1). Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>
- Yılmaz, F. (2009). Avrupa Birliği ve Türkiye'de iş sağlığı ve güvenliği: Türkiye'de iş sağlığı ve güvenliği kurullarının etkinlik düzeyinin ölçülmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Koçak, O. ve Koray, N. (2018). İş sağlığı ve güvenliği konusunda Avrupa Birliği uygulamaları ve Türkiye'ye yansımaları. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15), 1779-1811. DOI: 10.26466/opus.376554